

ระบำดอกพะยอม: การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ดอกไม้ ประจำจังหวัดพัทลุงในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

กฤติยา ชูสงค์¹, อักษราวดี ปัทมสันติวงศ์²

คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา^{1,2}

E-mail: Krittiya.ch@skru.ac.th¹

บทคัดย่อ

ระบำดอกพะยอม การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง ในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา มีวัตถุประสงค์ เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ดอกไม้ ประจำจังหวัดพัทลุงในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา และเพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว ของจังหวัดพัทลุง โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสำรวจ แบบสัมภาษณ์ และแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผลการวิจัยพบว่า กระบวนการสร้างสรรค์ระบำดอกพะยอม มีทั้งหมด 5 ขั้นตอน ดังนี้ 1) แนวคิด 2) การออกแบบกระบวนการท่ารำ 3) การแปรแถว 4) การออกแบบเครื่องแต่งกาย 5) ทำนองเพลง โดยมีแรงบันดาลใจมาจากดอกพะยอม ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง ซึ่งมีลักษณะสีขาว นวลนำมากำหนดเป็นสีของเครื่องแต่งกาย กระบวนท่ารำแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 สื่อถึง ลักษณะของลำต้นและการออกดอกเป็นช่อของดอกพะยอม ช่วงที่ 2 สื่อถึงสถานที่สำคัญของจังหวัด พัทลุงเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัด โดยใช้ลีลาท่ารำที่มีพื้นฐานมาจากท่ารำโนรา และทำนอง เพลงที่ใช้ คือ วงดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ (เครื่องห้า) นำทำนองเพลงที่มีมาแต่โบราณในการแสดงโนราและ หนังตะลุง นำมาเรียบเรียงทำนองเพลงขึ้นใหม่เป็นทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของจังหวัดพัทลุง

คำสำคัญ: ระบำดอกพะยอม, การสร้างสรรค์, การแสดงพื้นบ้านภาคใต้, ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

Phayom Dance: The Creativity of Southern Thai Folk Dance and the Provincial Flowers of Phatthalung in the Songkhla Lake Basin Area

Krittaya Choosong¹, Aksrawadee Pattamasantiwong²

Faculty of Fine Arts Songkhla Rajabhat University^{1,2}

E-mail: Krittaya.ch@skru.ac.th¹

ABSTRACT

Phayom Flower Dance is a performance of southern folklore, with Phatthalung flowers in the area of Songkhla Lake Basin. The purpose is to create works of southern folklore with the flowers of Phatthalung Province in the Songkhla Lake Basin area, and to promote tourism in Phatthalung Province by using qualitative research methods. The research instruments were surveys, interviews, and participant observation. The research results were that the process of creating a flower dance has five steps, as follows: 1) concept, 2) dance process design, 3) row variation, 4) costume design, 5) and music inspired by Phayom flowers. Phatthalung flowers have a cool white appearance as in the color of a dress. The dance process is divided into 2 phases. Phase 1 represents the nature of the trunk and the flowering is a bouquet of Phayom flowers. Phase 2 represents the important places of Phatthalung to promote tourism of the province. Using a dance style that is based on the Nora dance, the melody used is the southern folk band (the fifth instrument), bringing the ancient melodies in Nora and Nang Talung performances. It results in a new melody that is unique in Phatthalung Province.

Keywords: Phayom Dance, Creative, Southern Thai Folk Dance, Songkhla Lake Basin

บทนำ

บทความเรื่อง “ระบอดอกพะยอม: การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุงในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา” ในครั้งนี้ เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ดอกไม้ประจำจังหวัดในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยว” ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจากสำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ (วช.) ประจำปี 2562 งานวิจัยนี้ได้ศึกษาและเก็บข้อมูลเกี่ยวกับดอกไม้ประจำจังหวัดในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา จำนวน 3 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสงขลา ดอกไม้ประจำจังหวัด คือ ดอกเฟื่องฟ้า จังหวัดพัทลุง ดอกไม้ประจำจังหวัด คือ ดอกพะยอม และจังหวัดนครศรีธรรมราช ดอกไม้ประจำจังหวัด คือ ดอกราชฤกษ์ เพื่อนำมาสร้างสรรค์เป็นผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวจังหวัดในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา

พื้นที่ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาเป็นอีกสถานที่หนึ่งของประเทศไทยที่มีทรัพยากรท่องเที่ยวทางด้านภูมิศาสตร์และวัฒนธรรมที่มีความหลากหลาย สามารถเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งจากภายในและต่างประเทศ หากได้รับการส่งเสริมและบริหารจัดการได้ถูกทาง อีกทั้งยังมีภูมิปัญญาท้องถิ่นและวิถีชีวิตที่เรียกว่า “โนนา เล” เป็นการดำรงชีวิตร่วมกับทรัพยากรทางธรรมชาติของชุมชนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา รวมถึงศิลปะการแสดงพื้นบ้านที่เป็นอัตลักษณ์ของท้องถิ่น เช่น โนรา หนังตะลุง เพลงบอก เพลงเรือ โดยเฉพาะการแสดงโนราชมารับกันว่าเป็นศิลปะการเล่นและการแสดงพื้นบ้านที่มี

ความเก่าแก่ และมีพัฒนาการมาควบคู่กับสังคมชาวใต้ ในด้านประวัติและพัฒนาการของโนราในภาคใต้นักวิชาการและผู้รู้ท้องถิ่นหลายท่านต่างเน้นย้ำว่าแหล่งกำเนิดโนราหรือพัฒนาการของโนรานั้นอยู่ในบริเวณลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา คือพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัดพัทลุงในปัจจุบัน และบางส่วนของพื้นที่ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสงขลาที่เป็นรอยต่อของทะเลสาบสงขลา ดังปรากฏตำนานของโนราหลายกระแสทั้งตำนานที่มาจากคำบอกเล่าของชาวบ้าน บทกาศครู และบทเรียงกลอนของโนรา (พิทยา บุขรารัตน์, 2559, น.41)

โนรามีสีลาและคีตลักษณ์บอกถึงความแข็งแกร่ง บึกบึน ฉับไวและเด็ดขาด โนราไม่ใช่เพียงเพื่อความบันเทิงหรือเป็นกิจกรรมนันทนาการเท่านั้น แต่โนรายังมีความสำคัญต่อชีวิตชาวบ้านภาคใต้ เนื่องจากศิลปินโนราได้ใช้การแสดงเพื่อการตอบสนองต่อความต้องการและสะท้อนปัญหาของสังคมชาวใต้ตลอดมา (ชวน เพชรแก้ว, 2559, น.6) อีกทั้งโนรายังเป็นวัฒนธรรมการแสดงของชาวภาคใต้ที่ผู้แสดงสื่อสารด้วยการเล่นไหวของร่างกายอย่างมีจังหวะซึ่งสัมพันธ์กับความคิดและจิตวิญญาณ โนรามีต้นกำเนิดหรือรากเหง้า มีการทำหน้าที่ และมีกระบวนการรักษาคุณค่า กระบวนการรักษาคุณค่าโนรา คือ กระบวนการผลิตซ้ำที่ใช้การผสมผสานและปรับเปลี่ยน ด้านความคิดในการพัฒนาโนราเน้นการดำรงอยู่ในปัจจุบันและอนาคตโดยที่ไม่สูญเสียเอกลักษณ์เดิมมากนัก การอนุรักษ์ควรเน้นการศึกษาวิจัยให้ได้ข้อมูลระดับลึกเกี่ยวกับองค์ความรู้โนราในทุกด้าน และนำผลการศึกษาวิจัยมาปรับใช้ในการอนุรักษ์โดยยอมรับการปรับเปลี่ยนรูปแบบ การสร้างรูปแบบใหม่ รวมทั้งใช้เทคนิคและลีลาการเล่นไหวแบบ

เน้นความเป็นวัง ปู่คุณของคความรู้ ยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

ใหม่เข้าไปด้วย (ชวน เพชรแก้ว, 2559, น.1) ปัจจุบันการแสดงโนรามีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแสดงอย่างมากมายก็เพื่อความอยู่รอดของศิลปินและเพื่อให้ทันกับยุคสมัยที่เทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทต่อวิถีชีวิตสังคมชาวได้ แต่การเปลี่ยนแปลงหรือการพัฒนาอย่างจริงจังจะกระทบกับวัฒนธรรมรากเหง้าเดิมให้น้อยที่สุดจึงเป็นสิ่งสำคัญที่นักวิชาการต้องตระหนักว่าโนราจะคงดำรงอยู่ต่อไปในอนาคตอย่างไรโดยไม่ให้สูญเสียเอกลักษณ์เดิมไปมากนัก

การสร้างสรรคงานด้านนาฏศิลป์ในปัจจุบันมีเกิดขึ้นมากมายหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้ที่เกิดขึ้นก็เพื่อตอบสนองตามความต้องการและเพื่อให้เข้ากับยุคสมัยที่เปลี่ยนแปลงไป แต่เดิมการเรียนการสอนนาฏศิลป์ไทยยึดรูปแบบอนุรักษเป็นส่วนใหญ่ การอนุรักษให้คงอยู่อย่างเดิวนั้นย่อมเป็นไปได้ในสถานการณ์เปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในโลกปัจจุบัน งานสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาให้นาฏศิลป์ไทยได้คงอยู่คู่อนุชนรุ่นหลังจึงต้องให้ความสำคัญควบคู่กันไป การสร้างสรรค์งานหากผู้ออกแบบมีความรู้ทางด้านนาฏศิลป์ร่วมสมัย หรือสกุลอื่น ๆ ก็จะสามารถที่จะนำมาประยุกต์ใช้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้การออกแบบท่ารำของแต่ละคนย่อมขึ้นอยู่ กับภูมิรู้ เดิมผสมผสานกับประสบการณ์และความรู้ใหม่ของผู้สร้างสรรค์งาน (ฉันทนา เอี่ยมสกุล, 2553, น. 80) การสร้างสรรค์งานทางด้านนาฏศิลป์ในปัจจุบันมีหลากหลายรูปแบบสามารถแบ่งหลักในการสร้างสรรค์งานนาฏศิลป์ได้ 4 รูปแบบ ดังนี้ 1) การสร้างสรรค์ภายใต้กรอบเดิม 2) การ

สร้างสรรค์ที่ให้มีการผสมผสานหลายจารีต 3) การสร้างสรรค์ด้วยการประยุกต์จากจารีตเดิม และ 4) การสร้างสรรค์ให้อยู่นอกจารีตเดิม (สุรพล วิรุฬห์รักษ์, 2547, น. 231 – 233) ดังนั้นงานวิจัยการสร้างสรรคผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ในครั้งนี้ เป็นการสร้างสรรค์งานภายใต้กรอบเดิมและมีการประยุกต์จากของเดิม โดยการศึกษาคณะผู้วิจัยได้ออกแบบผลงานการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ ชุดระบำดอกพะยอม ซึ่งมีกระบวนการทำรำหลักมาจากท่ารำของโนรา เช่น วงเขาควย ท่าสอดสร้อย ท่าจีบไขว้ ท่าเพียงอก ฯลฯ ดนตรีที่ใช้ประกอบการแสดงการสร้างสรรคผลงานในครั้งนี้ ใช้วงดนตรีพื้นบ้านที่ใช้บรรเลงประกอบการแสดงโนราและหนังตะลุงของภาคใต้ หรือเรียกอีกชื่อว่า “เครื่องห้า” ซึ่งประกอบด้วย ทับ 2 ใบ, กลอง 2 ลูก, โหม่ง 1 หลัง, ฉิ่ง 1 คู่, เป็ 1 เลม มีจังหวะที่กระชับรวดเร็ว รั้าใจ และสนุกสนาน

คณะผู้วิจัยจึงเล็งเห็นถึงความสำคัญของศิลปะการแสดงพื้นบ้านภาคใต้โดยการแสดงโนราที่สามารถนำมาอนุรักษ พัฒนา และต่อยอดภูมิปัญญาของท้องถิ่นในการนำมาสร้างสรรค์ผลงานซึ่งเกิดจากแรงบันดาลใจจากความงดงามของดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง จึงได้สร้างสรรค์ผลงานการแสดงในรูปแบบการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ คือ ระบำดอกพะยอม เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุงให้เป็นที่รู้จัก โดยการออกแบบท่ารำที่นำเสนอถึงสถานที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง เช่น วัดเขียน

เน้นความเป็นวิจัย ปูทางของค้ำความรู้อยึดมั่นคุณธรรมให้เชิดชู เป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้สู่สากล

บางแก้ว สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และ
เขากอกทะเล สัญลักษณ์ประจำจังหวัดพัทลุง อีก
ทั้งยังเป็นระบำที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดพัทลุง
อีกด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้าน
ภาคใต้ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง “ระบำดอก
พะยอม” เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการ
ท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการ
รวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้องกับดอกไม้
ประจำจังหวัดพัทลุง คือ ดอกพะยอม การสำรวจ
พื้นที่ที่มีการปลูกต้นพะยอมเพื่อเป็นสัญลักษณ์
ของจังหวัดพัทลุง การสัมภาษณ์ รูปแบบการ
แสดงพื้นบ้านภาคใต้ การออกแบบเครื่องแต่ง
กาย และการสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์
ไทยที่เกี่ยวกับดอกไม้เพื่อนำมาเป็นแนวทางใน
การสร้างสรรค์เป็นระบำชุดนี้ มีขั้นตอนดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 รวบรวมข้อมูลจากเอกสาร

- ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับ ดอกไม้
ประจำจังหวัดพัทลุง คือ ดอกพะยอม ได้แก่
ความเป็นมา ความสำคัญของดอกไม้ประจำ
จังหวัดพัทลุง และศึกษาลักษณะของลำต้น ดอก
และลักษณะสี นำมาเป็นแนวคิดในการออกแบบ
ท่ารำ และสีของเครื่องแต่งกาย และข้อมูลจาก
การสัมภาษณ์เกี่ยวกับรูปแบบการแสดงพื้นบ้าน
ภาคใต้ การสร้างสรรค์ผลงานด้านนาฏศิลป์ไทย
ที่เกี่ยวกับดอกไม้จากผู้รู้ด้านนาฏศิลป์ไทย
จำนวน 10 คน ดนตรีและทำนองเพลง ได้
สัมภาษณ์ผู้รู้ด้านดนตรีพื้นบ้าน (ศิลปินแห่งชาติ)

และได้บรรจุกทำนองเพลงขึ้นใหม่ให้กับระบำดอก
พะยอม

- ข้อมูลจากเอกสารเกี่ยวกับ แนวคิด
ทฤษฎี การสร้างสรรค์งานทางนาฏศิลป์ เพื่อนำ
ข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎีมาใช้วิเคราะห์และ
ออกแบบการแสดง

ขั้นตอนที่ 2 กระบวนการสร้างสรรค์ผลงาน การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ระบำดอกพะยอม

- นำข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร
และการสัมภาษณ์จากผู้รู้และผู้เชี่ยวชาญด้าน
นาฏศิลป์ พื้นบ้านและนาฏศิลป์ไทย เพื่อ
ออกแบบชุดการแสดง คือ กำหนดแนวความคิด
นาฏยจารีต รูปแบบการแสดงและองค์ประกอบ
ของการแสดงของ ระบำดอกพะยอม
ประกอบด้วย การออกแบบท่ารำ การออกแบบ
เครื่องแต่งกาย และทำนองเพลง

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ระบำดอกพะยอม:
การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้
ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุงในเขตพื้นที่ลุ่มน้ำ
ทะเลสาบสงขลา” คณะผู้วิจัยได้กำหนดแนวคิด
และออกแบบรูปแบบการแสดงพื้นบ้านภาคใต้
จากดอกไม้ประจำจังหวัด คือ ระบำดอกพะยอม
ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง เพื่อนำมาสู่การ
สร้างสรรค์และประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการ
ท่องเที่ยว สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้าน ภาคใต้ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง

ขั้นตอนที่ 1 แนวคิด การกำหนด
แนวคิดของการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ดอกไม้
ประจำจังหวัดพัทลุง ระบำดอกพะยอม มีการ
กำหนดแนวความคิดเพื่อนำเสนอเอกลักษณ์ของ
การแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ตอนบน และ

สื่อถึงสถานที่สำคัญและสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง เช่น วัดเขียนบางแก้ว สถานที่สำคัญทางพระพุทธศาสนา และเขากทะเลลูลี สัญลักษณ์ประจำจังหวัดพัทลุง เพื่อประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง โดยมีแรงบันดาลใจจากดอกพะยอมซึ่งเป็นดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง โดยนำลักษณะของดอก และสีของดอกพะยอมมากำหนดเป็นแนวคิดในการสร้างสรรค์ระบำพื้นบ้านภาคใต้ ชุดระบำดอกพะยอม ดังนี้

- พะยอม เป็นไม้ยืนต้นขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ เปลือกต้นหนาสีน้ำตาลหรือสีเทาเข้ม ดอก มีสีเหลืองอ่อนหรือสีขาวนวลมีกลิ่นหอมออกรวมกันเป็นช่อใหญ่ตามปลายกิ่งหรือเหนือรอยแผลใบใกล้ ๆ ปลายกิ่ง โคนขอบกลีบฐานรองดอกจะเกยกันแต่ไม่ติดเป็นเนื้อเดียวกัน มี 5 กลีบ กลีบดอกจะจีบเวียนกันไปตามเข็มนาฬิกา กลีบรองกลีบดอกเกลี้ยงสีคล้ำขอบหยักเป็นฟันเลื่อย

ภาพที่ 1 ดอกพะยอม
ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง

ที่มา: <https://rungnaparukwanna.wordpress.com>

ขั้นตอนที่ 2 การออกแบบท่ารำ กำหนดนาฏยจารีตของผลงานสร้างสรรค์ ระบำ

ดอกพะยอม: การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุงในครั้งนี้ คือ รูปแบบนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ ตอนบน กระบวนท่ารำระบำดอกพะยอม สร้างสรรค์มาจากท่ารำของโนรา โดยนำลักษณะของมือ มี 4 รูปแบบ ได้แก่ วงเขาควางย ทำเพียงอก ทำจีบไขว้ และทำสอดสร้อย มาสร้างสรรค์เป็นกระบวนท่ารำระบำดอกพะยอม ทั้งนี้จึงต้องคัดเลือกผู้แสดงที่มีทักษะและความสามารถทางด้าน การแสดงพื้นบ้านภาคใต้และการรำโนราเป็นอย่างดี ผู้แสดงเป็นหญิง จำนวน 8 คน การพิจารณาคัดเลือกนักแสดง โดยพิจารณาจากใบหน้าและรูปร่าง รูปร่างมีลักษณะรูปไข่ และมีรูปร่างค่อนข้างสูง โปรง โดยท่ารำดังกล่าวข้างต้นมีการสร้างสรรค์กระบวนท่ารำที่นำมาจากท่ารำของโนรา มีดังนี้

1. วงเขาควางย

ภาพที่ 2 วงเขาควางย – ท่ารำโนรา
ที่มา: ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์

ภาพที่ 3 วงเขาควายเป็นลักษณะดอกบานของ
ดอกพะยอม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

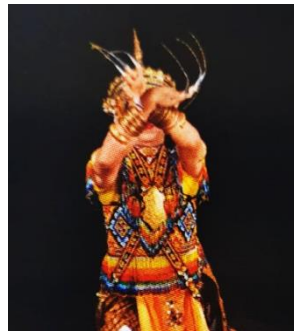

ภาพที่ 6 วงเขาควายเป็นลักษณะดอกบานของ
ดอกพะยอม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 4 วงเขาควายเป็นลักษณะดอกบานของ
ดอกพะยอม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

2. ทำจีบไขว้

ภาพที่ 7 ทำจีบไขว้ - ทำรำโนรา
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์

ภาพที่ 5 วงเขาควายเป็นลักษณะดอกบานของ
ดอกพะยอม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 8 ทำจีบไขว้ - ลักษณะดอกตูมของดอก
พะยอม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 9 ท่าจีบไขว้ - ลักษณะดอกตูมของดอก
พะยอม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

3. ท่าเพียงอก

ภาพที่ 10 ท่ารำโนรา - ท่าเพียงอก
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์

ภาพที่ 11 ท่าเพียงอก - ท่าเชื่อม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

4. ท่าสอดสร้อย

ภาพที่ 12 ท่ารำโนรา - ท่าสอดสร้อย
ที่มา: ธรรมนิตย์ นิคมรัตน์

ภาพที่ 13 ท่าสอดสร้อย - ท่าเชื่อม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

- กระบวนท่ารำ คณะผู้วิจัยได้
สร้างสรรค์กระบวนท่ารำระบำดอกพะยอมโดย
ได้รับแรงบันดาลใจจากลักษณะของดอกพะยอม
, สถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดพัทลุง, ท่า

รำโนรา และการสร้างสรรค์ทำรำขึ้นใหม่ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ช่วงที่ 1 กระบวนท่ารำที่สร้างสรรค์มาจากลักษณะของดอกพะยอม เช่น กลีบดอก เกสร ใบ กิ่ง การผลิบาน การเบ่งบาน การออกดอกสะพรั่ง ลักษณะของการออกดอกหลาย ๆ ดอกรวมกันเป็นช่อใหญ่ ระดับความสูง - ต่ำ ใช้การจับนิ้วกลางที่สร้างสรรค์ขึ้นใหม่ แทนลักษณะของดอกพะยอม

ภาพที่ 16 ลักษณะดอกตูม ดอกแย้ม และดอกบานของดอกพะยอมรวมกันเป็นช่อใหญ่
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 14 ลักษณะดอกตูมของดอกพะยอมที่รวมกันเป็นช่อใหญ่
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 15 ลักษณะดอกแย้มของดอกพะยอมที่รวมกันเป็นช่อใหญ่
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 17 วัดเขียนบางแก้ว
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 18 ทำรำวัดเขียนบางแก้ว
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 19 เขากอกทะเล สัญลักษณ์ประจำ
จังหวัดพัทลุง
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 20 ทำรำเขากอกทะเล
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ขั้นตอนที่ 3 การแปรแถว การ
ออกแบบกระบวนการแปรแถวนำแนวคิดการใช้
พื้นที่เวทีในรูปแบบสมดุลง ใช้พื้นที่กลางเวทีเป็น

ส่วนใหญ่ กลุ่มการแปรแถว ได้ลักษณะ ดังนี้ 1)
แถวหน้ากระดาน 2) แถวตอน 3) แถวเฉียง 4)
วงกลม 5) แถวรูปตัว N 6) การจัดซุ่ม ดังภาพ

1. แถวหน้ากระดาน

ภาพที่ 21 แถวหน้ากระดาน
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

2. แถวตอน

ภาพที่ 22 แถวตอน
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 23 แกวตอน
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

3. แกวเฉียง

ภาพที่ 24 แกวเฉียง
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 25 แกวเฉียง
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

4. วงกลม

ภาพที่ 26 วงกลม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 27 วงกลม
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

5. แกวรูปตัว N

ภาพที่ 28 แกวรูปตัว N
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

6. การจัดชุด

ภาพที่ 29 การจัดชุด
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ภาพที่ 30 การจัดชุด
ที่มา: กฤติยา ชูสงค์

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องแต่งกาย คณะผู้วิจัย ได้ออกแบบเครื่องแต่งกายชุดระบำดอกพะยอม โดยได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์และตรวจสอบ ความถูกต้องของหลักการออกแบบเครื่องแต่ง กายระบำดอกพะยอมจาก อาจารย์สุณี ลิ้มปิย พันธุ์ ผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบการแสดง พื้นบ้านภาคใต้ วิทยาลัยนาฏศิลป์ นครศรีธรรมราช โดยยึดหลักตามลักษณะของ ดอกและสีของดอกพะยอม ลักษณะของดอก พะยอมที่มีสีขาวออกดอกเป็นช่อ คณะผู้วิจัย นำมากำหนดเป็นสีของเครื่องแต่งกายและ เครื่องประดับศีรษะด้วยช่อดอกพะยอม เครื่อง แต่งกายประกอบด้วย

1. เกาะอก สีเหลืองนวล
2. เสื้อ ผ้าโปร่งสีขาว แขนยาว
3. ผ้านุ่ง ผ้าปาเต๊ะ พื้นสีดำลาย

ดอกไม้ เปรียบได้กับลำต้นของต้นดอกพะยอม ผ้าปาเต๊ะเป็นผ้าพื้นเมืองที่มีสีสัน ลวดลาย สวยงาม แสดงถึงเอกลักษณ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของภาคใต้

4. เครื่องประดับศีรษะ สวมมงกุฏเพชรประดับศีรษะด้วยช่อดอกพะยอม และปักปิ่นด้วยลูกปัดโนรา

5. เครื่องประดับ ประกอบด้วยสร้อยคอ ต่างหู ข้อมือ เข็มขัด และหัวเข็มขัด

ขั้นตอนที่ 5 ทำนองเพลง คณะผู้วิจัย ออกแบบทำนองเพลงระบำดอกพะยอม โดยใช้เครื่องดนตรีพื้นบ้านภาคใต้ (เครื่องห้า) ประกอบไปด้วย ทับ 2 ใบ, กลอง 2 ลูก, โหม่ง 1 หลัง, ฉิ่ง 1 คู่, ปี่ 1 เล้า บรรจุทำนองเพลงระบำดอกพะยอม โดยครูควน ทวนยก ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ประจำปี พุทธศักราช 2553 ซึ่งนำทำนองเพลงที่มีมาแต่โบราณที่ใช้ในการประกอบการแสดงของโนรา และหนังตะลุง นำมาเรียบเรียงทำนองเพลงขึ้นใหม่ ดังนี้ ช่วงที่ 1 ดนตรีจังหวะช้า ช่วงที่ 2 ดนตรีจังหวะเร็ว

สรุปผลและอภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิเคราะห์ข้อมูลการสร้างสรรคผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง ระบำดอกพะยอม เพื่อสร้างสรรค์ชุดการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ สรุปได้ว่า กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ชุด ระบำดอกพะยอม ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ในการสร้างสรรคงาน

ได้แก่ 1) แนวคิด 2) การออกแบบท่ารำ 3) การแปรแถว 4) การออกแบบเครื่องแต่งกาย 5) ทำนองเพลง โดยใช้หลักการออกแบบของการแสดงนาฏศิลป์พื้นบ้านภาคใต้ ตอนบนในการออกแบบแต่ละองค์ประกอบเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ของชุดการแสดง การกำหนดแนวคิดในการสร้างสรรค์งานชุดนี้ สอดคล้องกับแนวคิดของอาจารย์เฉลย ศุขะวณิช ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงและผู้เชี่ยวชาญนาฏศิลป์ไทย ที่กล่าวถึงการคิดประดิษฐ์ท่ารำของการประดิษฐ์ระบำพื้นเมืองว่า จะต้องศึกษาท่ารำที่เป็นแม่ท่าหลักของท้องถิ่นนั้น ๆ แล้วนำมาประดิษฐ์ลีลาเชื่อมท่ารำให้ครอบคลุมความหมายของเนื้อหาในระบำชุดนั้น ๆ โดยคัดเลือกแม่ท่าหลักมาใช้ให้เหมาะสม (ไพโรจน์ทองคำสุก, 2545) โดยคณะผู้วิจัยได้นำท่ารำหลักของโนรามาเป็นต้นแบบในการออกแบบท่ารำ เช่น วงเขาควาง ท่าสอดสร้อย ท่าจีบไขว้ ท่าเพียงอก ฯลฯ จึงสอดคล้องกับ (ธรรมนิศย์ นิคมรัตน์, 2561) ที่กล่าวว่า การแสดงโนราสามารถนำองค์ความรู้ไปสร้างสรรค์เป็นการแสดงประเภทต่าง ๆ ได้ให้สอดคล้องกับความต้องการของศิลปินผู้สร้างสรรค์ และเป็นการเพิ่มพื้นที่ในการเผยแพร่ศิลปะการแสดงโนราในแบบต่าง ๆ อีกด้วย ส่วนทำนองเพลงระบำดอกพะยอม บรรจุและเรียบเรียงทำนองเพลงโดยผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีพื้นบ้าน ครูควน ทวนยก ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีพื้นบ้าน) ประจำปีพุทธศักราช 2553 ซึ่งนำทำนองเพลงที่มีมาแต่โบราณที่ใช้ในการประกอบการแสดงโนราและหนังตะลุง เรียบเรียงทำนองเพลงขึ้นใหม่เป็นทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของระบำดอกพะยอม

ด้านการใช้เอกลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสงขลา ระบำดอกพะยอมนำรูปแบบของการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ตอนบนมาเป็นแนวทางของการสร้างสรรค์งานเพื่อใช้ในการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง โดยนำสัญลักษณ์ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุงที่เป็นแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ผลงาน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ (อาจารย์ รุ่งเจริญ, 2557) ศึกษาเรื่องการใช้อุปลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้านเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ที่พบว่า การใช้อุปลักษณ์จากศิลปะการแสดงพื้นบ้าน ในการส่งเสริมกิจกรรมของการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม จะช่วยเพิ่มศักยภาพทางการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัดสุพรรณบุรีได้ และสอดคล้องกับ (นงลักษณ์ ปิยะมั่งคลา, 2561) ที่ศึกษาถึงการใช้นาฏยประดิษฐ์ในการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์ โดยการออกแบบนาฏยประดิษฐ์ที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดนครสวรรค์ การแสดงมีบทบาทต่อการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดนครสวรรค์ เป็นการส่งเสริมและสร้างความสนใจให้เข้ามาท่องเที่ยวจังหวัดนครสวรรค์มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำงานวิจัยไปใช้

การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง ชุดระบำดอกพะยอมในครั้งนี้ เป็นกระบวนการสร้างสรรค์งาน

การแสดงพื้นบ้านภาคใต้ ผู้ที่จะสร้างสรรค์ผลงานควรมีความรู้เกี่ยวกับการแสดงพื้นบ้าน อาทิ การแสดงโนรา และหนังตะลุง เป็นต้น เพื่อที่จะได้นำความรู้ในการบูรณาการและต่อยอดผลงานสร้างสรรค์ได้อย่างถูกต้อง การศึกษาภูมิปัญญาแต่ละท้องถิ่นอาจมีความแตกต่างกันไป ผู้ที่จะสร้างสรรค์งานควรมีการศึกษาประวัติความเป็นมาและขนบธรรมเนียมของท้องถิ่นนั้น ๆ ให้อย่างท่องแท้เพื่อความถูกต้องในการสร้างสรรค์งาน

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การสร้างสรรค์ผลงานการแสดงพื้นบ้านภาคใต้ดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง ชุดระบำดอกพะยอมในครั้งนี้ ได้แรงบันดาลใจมาจากความสวยงามของดอกไม้ประจำจังหวัดพัทลุง คือ ดอกพะยอม และเพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์และส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดพัทลุง ซึ่งการสร้างสรรค์การแสดงพื้นบ้านภาคใต้สามารถสร้างสรรค์ผลงานขึ้นได้อีกหลากหลายรูปแบบ เช่น สร้างสรรค์ชุดการแสดงจากประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น ความเชื่อ ประเพณี และการละเล่น เป็นต้น

References

Arjaree Rungcharoen and Suppakorn Disatapunahu. (2014). The use of folk art uniqueness to promote cultural tourism: A case study of Suphanburi Province. **Institute of Culture and Arts Journal**, 16(1), 47-56.

Chantana Aeumsakul. (2010). **Choreography art (creative Thai**

dance). Bangkok: Thammasart University.

Chuan Peatkaew. (2016). Nora: Conservation and development. **Walailak Abode of Culture Journal**, 16(1), 1-27.

Nongluk Piyamungkala, Yananda Siraphattatha, and Krisada Sungkhamanee. (2018). Thai dramatic dance affecting the tourists' behavior in heritage tourism Nakhonsawan Province. **The Academic Journal Faculty of Humanities and Social Sciences Nakhon Sawan Rajabhat University**, 6(2), 353-365.

Pairoj Thongkumsuk. (2002). **Analyzing the model of being a teacher to the process of transferring knowledge of a specialist in Thai dance, teacher Chaley Sukhavanich**. Bangkok: Institute of Dramatic Arts, Fine Arts Department.

Pittaya Boosarat and Benjawan Buakwan. (2017). Norah: Change, adaptation and creative power for sustainability of the southern lyrical dance identity. **Walailak Abode of Culture Journal**, 16(2), 43-64.

Rungnapa Rukwana. (2014). **Phatthalung Flower**. Retrieved June 15, 2020, from <https://rungnaparukwana.wordpress.com>.

Thammanit Nicomrath. (2016). **Contemporary Thai southern dance**

Research and Development Journal Suan Sunandha Rajabhat University

Vol. 13 No.1 (January–June) 2021

- “Manora Sattha”. **Walailak Abode of Culture Journal**, 16(1), 87-97.
- Thammanit Nicomrath. (2018). **Nora basic dance Sai family Khum Uppatham Nara Korn (Pum Tawa)**. Songkhla: Thaksin University.
- Wirunrak, S. (2004). **Evolution of the art of Thai dance in the Bangkok era**. Bangkok: Chulalongkorn University Press.